

зміни, які здійснювалися в системі державного управління в цілому (це стосувалося введення нового Положення про губернські та повітові установи (1890 р.), та у сфері лікувально-санітарної справи. Нарешті, в 1912 р. при Міністерстві внутрішніх справ була утворена міжвідомча комісія для перегляду лікувально-санітарного законодавства, але і вона не підготувала проект нового Лікарського статуту.

Важливе джерело інформації щодо санітарного законодавства міститься в виданій 1913 р. роботі М.Г. Фрейберга "Врачебно-санитарное законодательство в России". У відділі 4 "Обще-санитарные мероприятия" надана достатньо докладна інформація про санітарне законодавство. Ця інформація може слугувати цінною джерельною базою для поглибленого вивчення історії становлення санітарного законодавства, яке діяло в українських губерніях за часів їх входження до Російської імперії.

Захарова В.О.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
здобувач кафедри філософії

ЕКОПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ: СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ

В останні десятиріччя значно зріс інтерес науковців різного фаху до проблем екології в аспекті попередження глобальної екокатастрофи, передвісники якої у вигляді локальних екологічних негараздів час від часу виникають у різних країнах, завдаючи шкоду здоров'ю населення і його господарству, порушуючи життєстверджуючий баланс сил у екосоціосфері. Та й сама екологія поступово перетворилася з чисто природничої науки на цілий міждисциплінарний комплекс, бо коло наук, залучених до екологічної проблематики, значно розширилося, пов'язуючи природничу та гуманітарну сфери наукового знання.

Між тим, маючи перед очима численні приклади руйнівних наслідків техногенної діяльності, більшість пересічних громадян й досі не в змозі підняти власну свідомість до рівня осягнення реальності та масштабу глобальних екологічних викликів, рівно як і своєї власної ролі у справі гармонізації відносин із природним світом. Певна річ, від пересічного громадянина суспільства перехідного типу, що існує в умовах ідеологічної невизначеності та нерідких випадків неприхованої зневаги до загальнолюдських цінностей, не варто очікувати швидкого духовного піднесення, яке б передбачало зміну ціннісної орієнтації правосвідомості, пов'язану із включення до кола об'єктів його правової відповідальності природного середовища. Цілком очевидно, суспільна та

індивідуальна свідомість потребує концептуального гармонізуючого впливу з боку певної системи, спроможної здійснити екологізацію свідомості в цілому й забезпечити формування екологічної правосвідомості зокрема, аби цей процес сприяв відтворенню екологічних імперативів і у наступних поколінь.

Аналіз реалізації заходів, передбачених національною стратегією екологічного розвитку нашої країни до 2020 р., дозволяє доволі скептично міркувати про перспективи її здійснення в контексті завдань, адекватних конституційно визначеним вимогам розбудови її як соціальної та правової держави, а тим паче як держави екологічної, досвід побудови якої набутий в останні півстоліття країнами Європейського Союзу (найкращий приклад Скандинавія). Відповідь на причини такої невтішної ситуації як раз і полягає у констатації факту відсутності суттєвих зрушень у сфері екологізації правосвідомості переважної більшості громадян України. Доктринальні підходи, визначені зазначеною стратегією, залишаються нереалізованими, а тому так і не маємо впевнених кроків щодо створення самого механізму впровадження технологій зміни екологічно–правового менталітету нашого суспільства, тобто тієї системи виховних заходів, які б дали можливість скерувати правотворчість загалом на рейки логіки творчості життя з метою утвердження ідеалів екоправової культури.

Вважаємо, що ключовим критерієм щодо створення умов до реалізації стратегії сталого розвитку в сучасній Україні є досягнення якісного рівня екологізації правосвідомості громадян у цілому та особливо управлінських кадрів. Тому передумовою руху суспільства у цьому напрямку виявляється системне здійснення в Україні екологічно–правового всеобучу як чинника формування належної екоправової культури. Вадом на цьому шляху є відсутність системи екоправового виховання населення. Першим кроком на цьому шляху, безумовно, є визначення самої його сутності.

До формулювання дефініції екоправового виховання доцільно наблизитися паралельно із визначенням його характерних ознак. В цілому екоправове виховання втілює визначальні характеристики загального правовиховного процесу, такі як цілеспрямованість, систематичність, організованість, діяльнісний характер, базування на нормах і принципах права, використання специфічних правовиховних форм і засобів тощо. В межах екоправової виховної концепції більшість з них набуває відповідного забарвлення, відображаючи екофільний характер впливу на правосвідомість індивіда.

Екоправове виховання в якості мети має формування екоправової вихованості особистості як такого стану

правосвідомості, який гармонізує біологічну та соціальну складову у людській природі. В самій людині, як істоті біосоціальної, закладені передумови для формування правильного, природного усвідомлення свого права на безпечне для життя і здоров'я довкілля: біологічні, соціальні, історичні, етноментальні тощо, які складають глибинну основу й одночасно засіб існування людства. Їх акумуляція робить правосвідомість “приреченою” до сприйняття екофільних імперативів. Саме тому дуже важливо, щоб методологічною основою екологічної політики в нашій країні стала концепція, спроможна перенести такі імперативи в практичну площину, зробити їх єдино прийнятними для соціуму.

Змістовно система екоправового виховання є процесом цілеспрямованого впливу усіх інститутів соціуму, серцевиною якого мусить виступати власне правова держава, що екстраполюється ними у сферу суспільної правосвідомості з метою активізації глибинних екофільних засад правового буття громадян та формування їх ментальної позиції, яка має містити сукупність знань з екологічного права, просякнутих імперативом пріоритетності прав Природи, у тому числі й власне природжених прав людини, на тлі визнання похідності й залежності від них феномену соціально набутих людством прав у сфері природокористування. Складовою цієї ментальної конструкції є опосередкована почуттям самозбереження логіка здорового глузду у ставленні людського роду до природного довкілля свого існування, тобто логіка правотворчості життя. Саме вона виступає надійним та безальтернативним знаряддям формування екоправової культури, у процесі якого громадяни, набуваючи необхідних навичок утвердження екологічного правопорядку, усталюючи стійку звичку до екофільного засобу правової поведінки у взаєминах не тільки із собі подібними суб'єктами права, але одночасно й з усіма природними об'єктами, створюючи тим самим такий бажаний природний спільносвіт, або гармонізовану екосоціосферу як сферу угармоньованих доброю волею людства, що усвідомило необхідність дотримуватися законів природної еволюції й соціоприродної коеволюції, суб'єкт–об'єктних екологічних правовідносин.

Створення цієї системи має на меті формування нової генерації будівничих Української держави як демократичної, соціальної, правової та екологічної. Вона стане основою “суспільного капіталу” нової постіндустріальної якості життя, який і складатиме міцне ядро економіко–екосоціального ресурсу нашої країни. Ось чому врахування відповідних заходів щодо створення зазначеної системи виховання громадян є обов'язковою умовою розробки й здійснення дійсно ефективної стратегії сталого розвитку

нашої країни, її інтеграції принаймні у екоправовий простір Європейського Союзу.

Рекомендації щодо створення системи екоправового виховання в Україні, яка має виходити із запропонованих у тексті дисертації визначень стосовно її функціонально–організаційних особливостей, засобів, форм й методів та їх парадигмально–імперативного наповнення, базуються на розумінні того, що головною умовою для здійснення руху у цьому напрямку є насамперед добра воля представників усіх гілок влади та позитивний приклад їх сумлінного ставлення до цієї справи, що не вимагає аж ніякого навантаження на витрати з держбюджету. Більше того, без сумніву, саме екологізація економіки є найважливішим ресурсом у справі перетворення системи господарювання із знаряддя екологічної небезпеки у засіб творення життєстверджуючого способу буття.

**Золочевський І.В.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
бібліотекар**

**СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ
ІСТОРІЇ ЦЕНЗУРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ.
І ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ**

Нині Україна наближається до європейських стандартів демократичних свобод та інформаційної діяльності, що є невід'ємною ознакою правової, демократичної держави. Попередня цензура зникає з життя українського суспільства. Від доволі жорсткої цензури, що існувала в Радянському Союзі, українське суспільство за короткий історичний період пройшло шлях до законодавчої заборони цензури в сучасній Україні. Таке становище є новим та незвичним для менталітету нашого народу, який за довгі сторіччя накопичив багатий досвід життя за часів розвитку суспільної думки у межах, визначених цензурою. У цей час повернення до історичного коріння вітчизняного цензурного законодавства, а також дослідження самого поняття "цензура", різних аспектів цього явища – своєрідна вимога часу.

Існує багато визначень поняття "цензура". Наприклад, українське законодавство у законі "Про інформацію" дає таке визначення: "Цензура як вимога, спрямована до засобу масової інформації, журналіста, головного редактора, організації, що здійснює випуск засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, розповсюджувача, попередньо